

Dictamen sobre

“Pla de Gestió de la Sequera”

Consell per a l'Ús
Sostenible de l'Aigua

Dictamen

El Consell per a l'Ús Sostenible de l'Aigua (CUSA en endavant), en les sessions número 57 i 58, que van tenir lloc el dimecres 6 de maig 2009 i el dimarts 9 de juny, respectivament, va debatre el “Pla de Gestió de la Sequera”.

El President i la Secretària del CUSA volen recollir en el present Dictamen les aportacions i comentaris més rellevants que es feren durant la presentació i el debat posterior que va esdevenir després de les presentacions fetes pel Sr. Josep Maria Obis (Director de l'Àrea d'Inspecció i Control de l'ACA), el Sr. Jordi Joan Pastor, cap de Departament de Gestió de Recursos Hídrics.

Annex a aquest Dictamen s'inclou la aportació específica realitzada pel Conseller representant de l'Associació Agrupació de Serveis d'Aigua de Catalunya (ASAC).

La revisió detallada de les esmentades presentacions i dels debats posteriors permet formular les següents conclusions i recomanacions per a què puguin ser considerades en el procés d'aprovació definitiu:

1. Manifestar la satisfacció del CUSA per la iniciativa de l'Agència d'elaborar, presentar i debatre aquest Pla de Gestió de la Sequera (PGS). El PSQ considera les propostes de demandes i d'ofertes d'aigua operatives a partir de l'any 2010, moment en el qual la dessalinitzadora de la Tordera estarà desdoblada i connectada a la xarxa, i la dessalinitzadora del Llobregat estarà totalment operativa. El document considera igualment realitzada la connexió Font Santa - Trinitat (l'artèria perimetral de Barcelona que connectarà els dos grans dipòsits del Ter i Llobregat), tot i que no estarà funcionant fins al 2011.
2. Ressaltar que el PGS considera dues variants d'explotació de les dessalinitzadores, una treballant al màxim i en qualsevol moment (anomenat

ITAM) i una altra en la que només treballen al màxim quan el volum dels embassaments del sistema Ter-Llobregat es troba igual o per sota del 60% de la seva capacitat conjunta. El PGS implanta igualment la metodologia de regular les demandes un cop s'entra a cadascuna de les fases i també el règim d'explotació d'algunes infraestructures que s'anomenen de sequera (pous, reutilització d'aigües regenerades abocades al riu per sobre de la planta de Sant Joan Despí al Llobregat).

3. Ressaltar que el PGS no imposa ni un règim d'explotació de les ITAM's, al considerar que això correspon al Pla de Gestió de Conca, ni tampoc els cabals de manteniment, que corresponen al Pla Sectorial de Cabals de Manteniment. Malgrat que tots tres plans es troben dins del Pla de Gestió de Conca, convé remarcar que entre el PGS i el Pla de Gestió de Conca hi ha un decalatge temporal d'entre sis mesos i un any, motivat principalment pel mandat del Parlament d'aprovar el PGS enguany. En conseqüència, el PGS s'avança a la globalitat del Pla de Gestió de Conca i simplement dóna eines de treball per a què el Pla de Gestió de Conca pugui decidir quin és el règim d'explotació de les ITAM's i l'estructura tarifària que se'n derivarà, i proposa cabals de manteniment de sequera per quan el Pla Sectorial els acabi implantant.
4. Destacar la novetat del PGS d'establir la possibilitat de què en condicions de emergència es puguin destinar dotacions d'aigua extraordinàries de supervivència avalades pel Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural (DAAAR). Habitualment, els plans de gestió de sequera no estableixen dotacions destinades al reg de les comunitats regulades, en aquestes situacions.
5. Indicar que les hipòtesis de càlcul del PGS es troben desglossades per zones, fins a un total de l'ordre de 12 zones de càlcul, que volen representar les limitacions de la infraestructura. El model de càlcul utilitzat pel PGS intenta representar l'estacionalitat de la demanda i les limitacions de la xarxa de transport, a fi de plantejar com es poden distribuir els recursos tenint en compte la demanda en cadascun dels escenaris.
6. Ressaltar que els indicadors utilitzats pel PGS no descriuen exclusivament una evolució del recurs com fins ara, sinó que volen tenir una representació de la relació recurs/demanda depenent de la disponibilitat d'aquest recurs. Així es pretén establir indicadors d'oferta i de demanda, expressats per intervals (pluviometria, cabal de riu, nivell piezomètric i volum embassat), als

que es podríem afegir temporalment diferents períodes o profunditats temporals. Convé assenyalar que la utilització de la paraula “profunditat temporal” introdueix una confusió innecessària en la descripció del PGS, és tècnicament inapropiada per a designar el significat que se li assigna i caldria substituir-la per una altre més adequada com a “període d’estudi o període de referència”.

7. Ressaltar l’interès del PGS per objectivitzar el procés de valoració mitjançant combinacions numèriques dels indicadors individuals, referits als seus percentils històrics, el que permet establir-ne límits numèrics. La valoració dels volums embassats es realitza mitjançant la modelització de les aportacions de les sèries naturals, amb les demandes i les infraestructures actuals, el que permet determinar els volums mínims necessaris per evitar l’emergència.
8. Ressaltar que la declaració de l’estat de cada unitat de gestió es fa mitjançant una funció combinatòria de cadascun d’aquests paràmetres (amb uns pesos que els personalitzen) que les transforma en un indicador únic: “l’indicador global de sequera” (IGS). Aquest indicador pot assolir valors del 0 al 4. El document estableix 59 sub-conques, on es calculen la combinació de pluviometria o de cabals, els 21 aqüífers, on es calculen la combinació de piezòmetres, i finalment els models dels 4 sistemes regulats (Boadella, Ter-Llobregat, Foix i Siurana-Riudecanyes).
9. Remarcar que aquest model no inclou el valor dels cabals de manteniment, en tant que reflecteix la realitat passada. No obstant això, el PGS determinarà els valors dels cabals de manteniment en situació de sequera a través d’una taula alternativa de cabals de manteniment en cadascun dels trams fluvials, reduïts en un cabal de sequera (en escenaris d’alerta) i un cabal de continuïtat fluvial (per escenaris d’excepcionalitat o d’emergència). El cabal de sequera pretén mantenir temporalment un 25% o un 30% d’hàbitat útil, mentre que el cabal de continuïtat fluvial pretén mantenir el 10% d’hàbitat potencial útil.
10. Indicar que una de les eines del PGS més útils pels regants seran les corbes que indicaran el primer dia de juny quina serà la disponibilitat total d’aigua per la campanya juny-setembre, en funció del volum embassat en el subsistema corresponent. El model assumeix una demanda històrica, en base a la qual els gràfics demostren que els regants tindran pràcticament sempre una dotació complerta en el Ter i el Llobregat (en la Muga canvia).

11. Ressaltar que les actuacions incloses al PGS requereixen de finançament i caldria reflexionar sobre si el Pla de Gestió de Sequera s'haurà d'aprovar abans del Pla de Gestió de Districte de Conca Fluvial, malgrat que calgui donar resposta a la pressió social, a més de provenir d'un mandat, tant del Govern de la Generalitat, com del mateix Parlament.. Convé anotar que l'amplitud temporal del PGS és tan gran que pràcticament regula la totalitat del temps i, en conseqüència, caldria anomenar-lo més adequadament com a pla de gestió dels recursos hídrics, en tant que no gestiona només els períodes de sequera.
12. Assenyalar que el PGS no aprofita unes eines de gestió tan importants com són els bancs d'aigua i els intercanvis d'aigua en determinats períodes de l'any, malgrat que el darrer decret de sequera ja establí aquesta figura i l'experiència no va ser positiva. Tot i així, caldria incloure i ressaltar aquestes eines, malgrat que no hagi funcionat prou bé aquí quan en d'altres països sí, potser motivat pel preu ofert. Caldria modificar el model i els protocols administratius fins a trobar-ne uns d'efectius. El PGS hauria de ser capaç de dur-ho a terme, al marge dels possibles fracassos que hem pogut experimentar fins ara.
13. Indicar que les situacions de pre-alerta estimades es repeteixen massa sovint i no sembla adequat pel país mantenir-lo en aquesta situació un 55% del temps. La situació de pre-alerta és una eina de gestió que només estableix l'obligació de fer campanyes i de seguiment exhaustiu de la declaració de captacions, malgrat que essent un país mediterrani, l'estat de pre-alerta pot ajudar a què la gent sia conscient i obri en conseqüència. D'altra part, unes reserves per sota del 60% de la capacitat d'embassament comporta una obligació per a l'administració, perquè podria ser el límit pel qual la dessalinitzadora hauria de treballar a plena capacitat.
14. Ressaltar que el PGS no inclou pas increment de població pel 2010 (es considera que el creixement serà quasi nul), sinó el dels municipis que es connectin a la xarxa regulada (a més dels ITAMs, pous de sequera, reutilitzacions concrecionades, alguna reutilització extraordinària i, com a destacable, el pla sectorial de cabals de manteniment). Els cabals de manteniment son considerats com una demanda més, igual que la d'altres col·lectius de racionalitat econòmica.
15. Indicar la conveniència de què les dessalinitzadores treballin a la capacitat suficient (en lloc del 60% proposat) com per assegurar la millor gestió

integrada dels recursos hídrics, tant superficials com subterranis, inclosos els cabals de manteniment, i tot això independentment dels volums embassats. Un criteri de disseny comunament acceptat i utilitzat es fer treballar una dessalinitzadora a plena capacitat, pel que significa de recuperació de la inversió i pel manteniment de les membranes de filtració i el equips tècnics de filtració i bombament.

16. Ressaltar que el PGS no contempla formes de recuperar els costos dels serveis d'aigua quan cal implantar-los i de les mesures específiques en situacions de sequera i per tant les figures econòmiques de recuperació dels sobre costos hauran d'anar implícites en el Pla de Gestió de Conca. Malgrat això, caldria considerar l'incorporació de sistemes de recuperació de costos puntuals (com ja es fa en temes d'indemnització).
17. Recomanar la promoció de la utilització d'aigua regenerada com complement d'aigües pre-potables naturals en situacions de sequera, una opció que està regulada en el règim jurídic de reutilització d'aigua, el qual ofereix vies d'actuació excepcionals. Recomanar igualment que el PGS acceleri o impulsi una integració de la regeneració de l'aigua, similar a l'aigua dessalinitzada, com element de la gestió integrada dels recurs hídrics. Convindrà impulsar e iniciar estudis tècnics i científics que permetin documentar de forma oficial la seva capacitat de produir aigua de qualitat de forma sistemàtica i fiable.
18. Recomanar que el PGS contempli les sancions que haurien d'imposar els ajuntaments per incompliments del decret.
19. Recomanar que el Comitè de gestió de la sequera compti amb representació de les companyies o dels serveis d'aigües de subministrament, així com de les associacions d'empreses abastadores mitjanes i petites, i de les comunitats d'usuaris d'aigües subterrànies, com a elements importants de la gestió territorial del desenvolupament del PGS.
20. Recomanar la conveniència de canviar-ne i adaptar adequadament la terminologia i el nivell de detall i presentació del PGS per fer-lo mes comprensible per part de tots els públics que puguin participar en el seu desenvolupament. Des del punt de vista tècnic, el PGS hauria d'adoptar un caire més lògic d'enfocament general, que posi de manifest cap a on anem i mostri clarament quines prediccions es fan en base a quina anys anteriors, amb la qual cosa se li donaria molta més credibilitat front els públics més diversos.

21. Recomanar una descripció detallada de quina destinació tindrà l'aigua que deixarà d'utilitzar ATLL i, particularment si són pous, quina mena de controls seran aplicables a aquests pous de manera que es garanteixi una utilització controlada.

Els Consellers manifesten la seva satisfacció per haver pogut participar en les tasques d'assessorament i consulta en el procés de tramitació d'aquest "Pla de Gestió de la Sequera" i reiteren la seva disposició a oferir el seu assessorament i consulta en successives etapes d'aquest procés.

Rafael Mujeriego Sahuquillo

Victòria Salvadó i Martín

President del Consell
Barcelona, 15 de juliol de 2009.

Secretària